

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/2685	14 november 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 57/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/2685 d.d. 14 november 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

57/95

(Afgesloten 141000A NOV 1995)

Conclusie/voorzicht

Vooralsnog zijn er geen aanwijzingen voor vooruitgang bij de vredesbesprekingen over Bosnië-Herzegovina. Het Moslim-Kroatische akkoord over verbetering van de onderlinge samenwerking is onder grote buitenlandse druk tot stand gekomen. Gezien de weer toenemende militaire fricties is het vooralsnog onwaarschijnlijk dat het jongste akkoord wèl tot verbetering van de samenwerking zal leiden.

De posities van de Bosnisch-Servische president Karadzic en diens opperbevelhebber Mladic staan onder grote druk. Niet uitgesloten is dat zij op korte termijn hun posities zullen moeten opgeven in ruil voor asiel in "Joegoslavië".

Het akkoord over oost-Slavonië stelt Servië en Kroatië in staat prioriteit te geven aan de identieke belangen van beide staten met betrekking tot Bosnië-Herzegovina. Het is echter twijfelachtig of de Servische president Milosevic c.s. de hoop om oost-Slavonië op langere termijn bij "Joegoslavië" te kunnen aansluiten, definitief heeft opgegeven.

Bosnië-Herzegovina

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Christopher heeft de presidenten van Servië, Kroatië en Bosnië-Herzegovina opgeroepen tot intensivering van hun inspanningen om een vredesakkoord over Bosnië-Herzegovina te bereiken. Om die reden heeft hij aangekondigd de besprekingen over dat onderwerp in de Amerikaanse plaats Dayton vandaag opnieuw te zullen bijwonen. Een woordvoerder van Christopher's departement zinspeelde erop dat met name de toekomstige territoriale indeling van Bosnië-Herzegovina en de status van Sarajevo struikelblokken vormen. Uit deze opmerkingen kan worden geconcludeerd dat er in ieder geval in Amerikaanse ogen onvoldoende vooruitgang wordt geboekt bij de vredesbesprekingen in Dayton. Zoals reeds eerder gemeld, waren er de afgelopen weken nauwelijks aanwijzingen voor concessiebereidheid bij de strijdende partijen. Tegen die achtergrond blijft de kans op een spoedige doorbraak in de onderhandelingen klein.

De opperbevelhebber van de Bosnische strijdkrachten (ABiH), Delic, heeft verklaard dat een mislukking van de vredesconferentie over Bosnië-Herzegovina in Dayton zal leiden tot een hervatting van de vijandelijkheden. Hij sprak de verwachting uit dat zijn eenheden in dergelijke gevechten nieuwe

gebieden kunnen "bevrijden". Deze uitspraak onderstreept eens te meer dat de Bosnische politiek-militaire leiding mogelijkheden ziet voor nieuwe veroveringen van nu nog Servisch gebied. Kort vóór de conferentie in Dayton waren er aanwijzingen dat zij er om die reden feitelijk de voorkeur aan gaf de strijd voort te zetten tot een definitieve Servische nederlaag. Uit de uitspraak van Delic blijkt dat deze opvatting feitelijk nog steeds leeft. Dit zal zeker niet bijdragen aan concessiebereidheid van de Bosnische onderhandelaars in Dayton.

Wèl heeft president Izetbegovic van Bosnië-Herzegovina vorige week in Dayton een overeenkomst getekend met de president van de Moslim-Kroatische Federatie, Zubak (Kroaat). Daarin worden nadere regelingen getroffen over de samenwerking tussen beide bevolkingsgroepen in het kader van de Federatie. Zo hebben beide leiders ingestemd met de vorming van gezamenlijke militaire structuren, de terugkeer van vluchtelingen, de invoering van een gezamenlijke munteenheid en hereniging van de stad Mostar. In dat kader zal de Bosnisch-Kroatische staat, Herceg-Bosna, worden opgeheven.

Zoals bekend is de samenwerking tussen Bosnische Kroaten en Moslims problematisch, omdat eerstgenoemden blijven verhinderen dat de Moslims invloed verwerven in de "Kroatische" delen van Bosnië-Herzegovina. Doel van de politieke top van Herceg-Bosna is om in nauw overleg met de Kroatische leiding de mogelijkheid voor een latere samenvoeging van beide staten open te laten. De Kroaten staan echter onder zware buitenlandse druk om dit streven op te geven en de samenwerking met de Moslims te verbeteren. Om die reden heeft de Kroatische leiding reeds tweemaal (in het buitenland) beloften daartoe gedaan, die echter in de praktijk nauwelijks hebben bijgedragen tot een verbetering van de onderlinge betrekkingen. Hoewel ditmaal Zubak, één van de belangrijkste Bosnisch-Kroatische leiders, de overeenkomst heeft ondertekend, is het verre van zeker of aan dit akkoord een betere uitvoering zal worden gegeven dan aan eerdere afspraken.

Tegen deze achtergrond is vermeldenswaard dat er weer toenemende aanwijzingen zijn voor frictie tussen (Bosnische) Kroaten en Moslims. Zo heeft de EU-waarnemersmissie in Bosnië-Herzegovina onlangs nog gemeld dat HVO-eenheden vrij verkeer van de ABiH tussen centraal-Bosnië en de omgeving van Bihac blijven verhinderen. Ook zijn er meldingen dat de HVO alle toegangswegen naar de centraal-Bosnische stad Bugojno heeft afgesloten, hetgeen door Bosnische media wordt toegeschreven aan Kroatische pogingen de stad, die momenteel door de ABiH wordt beheerst, in te nemen. Zelfs zijn er weer meldingen van vuurgevechten tussen HVO en ABiH, met name in west-Bosnië en bij Mostar. Tenslotte kan ook de melding in de Bosnische pers dat Moslim-vluchtelingen in Kroatië in concentratiekampen worden vastgehouden, tegen deze achtergrond worden gezien.

"Joegoslavische" media hebben gemeld dat de Servische president Milosevic van zijn Bosnisch-Servische ambtgenoot Karadzic en diens opperbevelhebber Mladic de toezegging heeft gekregen dat zij na het sluiten van een vredesakkoord voor Bosnië-Herzegovina zullen aftreden. Zij zouden zich in "Joegoslavië" mogen vestigen en van Milosevic de belofte hebben verkregen dat zij niet zullen worden uitgeleverd aan het Joegoslavië-tribunaal, dat hen zoals bekend heeft beschuldigd van oorlogsmisdaden. Hoewel dit bericht voornamelijk onbevestigd is, is het niet uitgesloten dat het juist is. Milosevic streeft reeds geruime tijd naar vervanging van met name Karadzic. De regeringen van Bosnië-

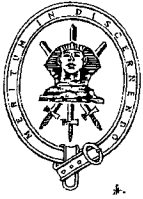
Herzegovina en de VS hebben een vredesakkoord feitelijk uitgesloten, zo lang Karadzic en Mladic in functie zijn. Alle partijen zouden derhalve gebaat zijn bij ontslag van beide Bosnisch-Servische functionarissen. Ook een belangrijk deel van de Bosnisch-Servische bevolking, met name uit west-Bosnië, had zoals gemeld reeds vraagtekens gesteld bij het leiderschap van Karadzic. Niet uitgesloten is dat deze om die reden ermee heeft ingestemd zijn positie op te geven in ruil voor amnestie en asiel in "Joegoslavië". In beginsel heeft de Veiligheidsraad de bevoegdheid om onafhankelijk van gedane toezeggingen de arrestatie van Karadzic en Mladic te gelasten en "Joegoslavië" te straffen indien het daaraan niet voldoet. De rol van Milosevic in het vredesproces is echter dermate cruciaal dat betwijfeld moet worden of de Veiligheidsraad van dit recht gebruik zou maken.

De Bosnisch-Servische minister van Informatie, Toholj, heeft evenwel ontkend dat het ontslag van Karadzic en Mladic op handen is. Hij beschuldigde Milosevic ervan (overigens zonder diens naam te noemen) samen te spannen met de VS om de Bosnisch-Servische republiek (RS) onder de duim te houden en onderstreepte dat "Belgrado" pas een president van de RS kan benoemen indien deze staat toetreedt tot "Joegoslavië". De uitspraak van Toholj onderstreept dat Karadzic kan blijven rekenen op de steun van tenminste een deel van de politieke top van de RS. Derhalve zou een poging van Milosevic om Karadzic aan de dijk te zetten in die kringen op weerstand stuiten.

De nieuwe premier van de RS, Kasagic, heeft stelling genomen tegen het "Patriottisch Front voor de Krajina" (PFK), de organisatie van een aantal oppositionele politieke partijen uit het westen van de RS. Daarbij hebben zich ook (delen van) de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) aangesloten. Zoals reeds eerder gemeld, had het PFK Karadzic ervan beschuldigd uitsluitend persoonlijke belangen na te streven en die van de RS daaraan op te offeren. Kasagic heeft op zijn beurt gesteld dat het PFK nauwelijks op steun van de Bosnisch-Servische bevolking kan rekenen en samenspannt met "buitenlandse tegenstanders" van de RS. Laatstgenoemde opmerking werd niet nader uitgewerkt, maar vermoedelijk doelt Kasagic op de politieke leiding van Servië, Bosnië-Herzegovina en de VS, die allen een belang zien in de vervanging van Karadzic en Mladic.

Uit deze opmerkingen van Kasagic blijkt eens te meer dat hij, hoewel hij in tegenstelling tot de meeste andere Bosnisch-Servische leiders uit west-Bosnië afkomstig is, een medestander van Karadzic is. Zoals gesteld vormde zijn benoeming een poging van Karadzic c.s. om het verzet in het westen van de RS tegen zijn leiding te ondervangen. Sindsdien zijn de tegenstellingen echter eerder toe- dan afgenomen, zodat het vermoeden gerechtvaardigd is dat het streven van Karadzic mislukt is. Uit de woorden van Kasagic blijkt hoe diep de kloof inmiddels is. Dit zal de cohesie binnen de RS verder blijven aantasten en de binnen- en buitenlandse tegenstanders van Karadzic nieuwe mogelijkheden bieden om diens positie te ondergraven.

De Bosnisch-Servische strijdkrachten hebben de VN verzocht in officiële stukken de aanduiding "BSA" (Bosnian Serb Army) te vervangen door het formeel juiste acroniem VRS. UNPROFOR heeft toegezegd aan dit verzoek te zullen voldoen; naar verwachting zal ook in andere internationale papieren, zoals het eventueel te sluiten vredesverdrag over Bosnië-Herzegovina, de aanduiding "VRS" worden gebruikt. Waarschijnlijk geldt het Servische bezwaar vooral de aanduiding "Bosnian" in de oude benaming, die

suggereert dat de VRS deel uitmaken van Bosnië-Herzegovina. Tegen die achtergrond is het Servische verzoek met name indicatief voor het Bosnisch-Servische streven naar afscheiding van Bosnië-Herzegovina.

De leider van de Bosnische regeringspartij SDA in de stad Tuzla heeft tegenover leden van de EU-waarnemersmissie in Bosnië-Herzegovina verklaard te hebben vernomen dat een aantal vermiste mannen uit Srebrenica gevangen wordt gehouden in twee gevangenenkampen in "Joegoslavië", te weten bij de steden Uzice en Kraljevo. Hij zei dat deze berichten niet zijn bevestigd, maar uit een betrouwbare bron komen. Volgens de betreffende functionaris zou daarmee de verblijfplaats van bijna de helft van het aantal vermisten na de val van Srebrenica bekend zijn. De EU-missie heeft toegezegd te zullen proberen de betreffende informatie na te trekken. Kort na de val van Srebrenica waren er al aanwijzingen dat een aantal Moslim-mannen naar het nabijgelegen "Joegoslavië" was gevlucht. Indien deze melding juist is, kan het aantal door de Serviërs vermoorde inwoners van Srebrenica mogelijk lager liggen dan tot op heden werd aangenomen. Overigens zou de melding haaks staan op de "Joegoslavische" verklaringen dat het land niet betrokken is bij de strijd in Bosnië-Herzegovina (en Kroatië).

Kroatië

Het afgelopen weekeinde is tussen Serviërs uit oost-Slavonië en vertegenwoordigers van de Kroatische regering een overeenkomst gesloten over de politieke toekomst van het gebied. Daarin wordt benadrukt dat Kroatië de soevereiniteit over oost-Slavonië bezit. Het zal echter onder VN-auspiciën worden gedemilitariseerd en tenminste één jaar onder "internationaal bestuur" staan, hetgeen vermoedelijk in de praktijk zal neerkomen op supervisie van VN-zijde. Indien één van beide partijen dit wenst, kan de overgangperiode worden uitgebreid tot twee jaar. In beginsel is de terugkeer van vluchtelingen naar hun oorspronkelijke woonplaatsen voorzien. Zij zullen hun oorspronkelijke bezittingen terugkrijgen, dan wel schadevergoeding krijgen.

Zoals bekend zijn de Serviërs uit oost-Slavonië tegen herstel van het Kroatische gezag over het gebied, maar stonden zij onder grote druk van Milosevic om toch concessies aan de Kroatische regering te doen, omdat dit opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië" dichterbij zou kunnen brengen. Zoals bekend had de Kroatische regering de afgelopen dagen nieuwe militaire eenheden naar de grens met oost-Slavonië overgebracht. Dat de lokale Serviërs nu toch hebben ingestemd met het leeuwedeel van de Kroatische eisen, wijst erop dat zij er niet op rekenen in geval van een Kroatische aanval op oost-Slavonië militair te worden gesteund vanuit het aangrenzende "Joegoslavië". Dit is opmerkelijk, omdat de "Joegoslavische" strijdkrachten (VJ) de afgelopen maanden additionele eenheden hadden overgebracht naar het grensgebied met oost-Slavonië, kennelijk met het doel een Kroatische aanval te ontmoedigen. Vermoedelijk heeft de "Joegoslavische" leiding de Kroatische Serviërs duidelijk gemaakt dat zij onder de huidige omstandigheden een gewapend conflict met Kroatië wil vermijden.

Waarschijnlijk bestaat er een verband tussen de gemelde "Joegoslavische" opstelling en een recente verklaring van de Servische en Kroatische politieke leiding, gedaan en marge van de vredesonderhandelingen over Bosnië-Herzegovina, dat zij de onderlinge betrekkingen willen normaliseren. Plaats

en tijd van deze verklaring wijzen erop dat dit met name verband hield met de overeenkomstige politieke belangen met betrekking tot Bosnië-Herzegovina. Kennelijk hebben Milosevic c.s. besloten hieraan prioriteit te geven boven de situatie in oost-Slavonië.

Dit behoeft niet noodzakelijkerwijs in te houden dat de Servische president, die overigens formeel geen partij is bij de overeenkomst over oost-Slavonië, alle ambities om dit gebied onder controle te krijgen, definitief heeft opgegeven. Het feit dat de lokale Serviërs een overeenkomst hebben ondertekend, stelt Milosevic in staat krachtiger voor opheffing van de sancties tegen zijn land te pleiten. Vermoedelijk hoopt hij dat gedurende de overeengekomen overgangperiode van twee jaar een nieuwe situatie ontstaat, waarin aansluiting van oost-Slavonië bij "Joegoslavië" alsnog tot de mogelijkheden gaat behoren. Een factor van overweging daarbij zal zijn dat zowel UNCRO, waarvan het mandaat eind deze maand verloopt, als IFOR, die vermoedelijk slechts voor 18 maanden in Bosnië-Herzegovina en Kroatië zal worden gestationeerd, naar verwachting binnen twee jaar uit oost-Slavonië zullen zijn verdwenen. Daardoor kunnen in de Servische visie wellicht mogelijkheden ontstaan om het gebied alsnog bij "Joegoslavië" te voegen.

Servië/Montenegro

Het VN-comité dat moet toezien op de naleving van de sancties tegen "Joegoslavië" heeft voor de duur van enkele maanden ingestemd met de levering van Russisch aardgas en huisbrandolie. Doel daarvan is de bevolking van "Joegoslavië" de komende winter te verzekeren van verwarming. Deze beslissing volgde op een verzoek van Izetbegovic en Milosevic om de gasleveranties naar Sarajevo te herstellen. Hoewel hierover reeds vorige maand was beslist, waren er in de praktijk nog problemen omdat de gasleidingen naar Sarajevo over "Joegoslavisch" en Bosnisch-Servisch gebied lopen. In het verleden werd het betreffende gas tenminste voor een deel door de Serviërs afgetapt voor eigen gebruik. Kennelijk hoopt het VN-comité door een tijdelijke verlichting van de sancties tegen "Joegoslavië" te voorkomen dat voor Sarajevo bestemd gas door dat land wordt onttreemd. Tevens zal deze beslissing bedoeld zijn als een stimulans voor Milosevic om zijn invloed op de Bosnische en Kroatische Serviërs te vergroten om concessies af te dwingen. Door middel van dit gebaar kan Milosevic aan hen én aan de bevolking van "Joegoslavië" illustreren dat toegeven aan de wensen van de internationale gemeenschap tot een verbetering van de leefomstandigheden kan leiden.

Een invloedrijk lid van de regerende Servische Socialistische Partij, Mihajlo Markovic, heeft onlangs scherpe kritiek geleverd op het Amerikaanse streven naar het aftreden van Karadzic en Mladic. Hij onderstreepte dat beide functionarissen hun positie op legitieme wijze hadden verworven. Om die reden nam Markovic ook stelling tegen eventuele "Joegoslavische" pogingen om beide Bosnisch-Servische leiders af te zetten. Hoewel Markovic in het verleden soms kritiek op Milosevic heeft geleverd, steunt hij op de meeste punten toch diens beleid. Tegen die achtergrond is de uitspraak van Markovic opmerkelijk. Hoewel denkbaar is dat deze verband houdt met een poging van Milosevic c.s. om zich te distantiëren van het Amerikaanse beleid ten aanzien van Karadzic, zodat de verantwoordelijkheid daarvoor uitsluitend aan Amerikaanse zijde komt te liggen, lijkt uit zijn opmerkingen toch ook kritiek te spreken ten aanzien van het beleid van de Servische president jegens de Bosnische Serviërs.

Zoals bekend is sprake van toenemende kritiek op dit beleid vanuit een meer nationalistische stroming binnen de Socialistische Partij.

De leider van de oppositionele Servische Vernieuwingsbeweging, Draskovic, heeft gesteld dat zijn land Slovenië en Macedonië onmiddellijk zou moeten erkennen. Ook Kroatië zou moeten worden erkend zodra dit land de terugkeer van Servische vluchtelingen aanvaardt. Met betrekking tot de voormalig autonome provincie Kosovo stelde Draskovic dat dit gebied een deel van Servië moet blijven, maar met "een hoge mate van autonomie". Met deze uitspraken wil Draskovic kennelijk blijk geven van gematigde opvattingen in de betrekkingen met andere delen van het voormalige Joegoslavië.

Toch is er in dit opzicht nauwelijks sprake van concessies. Er zijn geen Servische aanspraken op Sloveens gebied en formeel ook niet op Macedonië. De terugkeer van Serviërs naar Kroatië zal zonder enige twijfel onaanvaardbaar zijn voor de Kroatische regering. Met betrekking tot Kosovo is vermeldenswaard dat de leider van de Albanen in dat gebied, Rugova, nog onlangs heeft verklaard dat het verlenen van autonomie niet tegemoet komt aan de wil van zijn volk en derhalve geen bijdrage levert aan de oplossing van de conflicten in het gebied. Zoals reeds eerder gemeld, gaan er geruchten dat Draskovic op korte termijn in de Servische regering zal worden opgenomen. Uit zijn woorden kan worden opgemaakt dat deze mutatie nauwelijks tot een wijziging in het Servische beleid, in ieder geval in de betrekkingen met de Kosovo-Albanen en de buurlanden, zou leiden.

De Partij voor Democratische Actie (SDA), de belangrijkste vertegenwoordiger van de onderdrukte moslim-minderheid in de Servisch-Montenegrijnse regio Sandzak en zusterpartij van de gelijknamige Bosnische regeringspartij, heeft een nieuwe leider gekozen. Het betreft de voormalige secretaris-generaal van de partij, Ljajic, die bekend staat om zijn gematigde opvattingen. Inmiddels heeft de SDA opgeroepen tot de wederzijdse erkenning van alle staten in het voormalige Joegoslavië binnen hun bestaande grenzen.

De verkiezing van Ljajic is sterk bekritiseerd door de persoon die zich nog steeds als de legitieme leider van de SDA in Sandzak beschouwt, Ugljanin. Deze verblijft vanwege zijn radicale opvattingen in ballingschap in Turkije. Sinds de verkiezing van Ljajic is door de "Joegoslavische" autoriteiten een arrestatiebevel tegen Ugljanin uitgevaardigd. Reeds geruime tijd is er sprake van een controverse tussen de "gematigde" stroming in de SDA, die een dialoog met de "Joegoslavische" autoriteiten voorstaat, en de "radicalen", die streven naar onafhankelijkheid voor Sandzak en in dat kader pogingen doen de problematiek met betrekking tot dit gebied op de internationale diplomatieke agenda te krijgen. Als gevolg daarvan is er sinds ruim een jaar sprake van een feitelijke splitsing in de partij. De oproep tot erkenning van alle voormalige Joegoslavische deelstaten binnen hun huidige grenzen, die onafhankelijkheid voor Sandzak uitsluit, onderstreept dat Ljajic tot de gematigde stroming behoort en lijkt erop te wijzen dat hij een dialoog met het "Joegoslavische" bewind nastreeft. Onduidelijk is echter hoe groot de aanhang van Ugljanin respectievelijk Ljajic is.